

Monumentnummer*: 516081

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 11 juni 2001
Kadaster deel/nr: 10524/37

*Monumentnaam***

Gemaal Lely

Complexnummer

516080

Complexnaam

Lely

*Woonplaats**

Wieringerwerf

*Gemeente**

Hollands Kroon

*Provincie**

Noord-Holland

*Straat**

Zuiderdijkweg

*Nr**

22

*Toev.**

*Postcode**

1771 SH

*Woonplaats**

Wieringerwerf

Situering

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Wieringermeer

*Sectie**

M

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

487

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

GEMAAL Lely, gebouwd in 1928-1929 naar ontwerp van ir. D. Roosenburg door Hillen & Roosen en Trio betonbouw. De elektromotoren en pompen werden geleverd door Werkspoor Amsterdam in samenwerking met N.V. Elektrotechnische Industrie, voorheen W. Smit te Slikkerveer. Het gemaal is gebouwd in de Wieringermeerdijk en rijst derhalve aan de oostzijde (polderzijde) hoger op dan aan de westzijde (IJsselmeerzijde).

Het gemaal sluit in architectuur aan bij de Nieuwe Zakelijkheid door de blokvormige witte betonnen bouwvolumes. Daarnaast zijn er andere, meer monumentale invloeden verwerkt zoals blijkt uit de symmetrie en ritmering van de gevels, uit de detaillering van de vensters en de ornamenten tussen penanten en muurvlakken.

Het exterieur is grotendeels gaaf. In 1981 verdwenen de hoogspanningsleidingen aan de zuidzijde. Het interieur onderging wijzigingen. Zo werd in 1988 de bemalingsinstallatie veranderd. Hierbij werden de electromotoren

vervangen door moderne ASEA motoren en werden de schakel- en transformatorruimtes ontruimd. In verband hiermee veranderde ook de aan de machines aangepaste siertegelvloer in de machinehal.

Omschrijving

Gemaal op bijna rechthoekig grondplan, bestaande uit drie bouwlagen onder platte daken en geheel opgetrokken in gewapend beton. De kleurstelling is wit met plaatselijk zwarte accenten. De stalen vensters zijn donkergroen. Het centrale dak heeft vier luchtkokers. De oostzijde (IJsselmeerzijde) omvat op dijkhoogte de machinehal, daarboven de schakel- en transformatorruimtes en wordt aan beide zijden geflankeerd door een verticaal volume. De verticale volumes zijn van gelijke hoogte en bevatten een verdiept veld met in het linker volume een brede hoge metalen deur en in de rechter volume een kleinere metalen deur. Naast de kleinere deur is een kleine gedenksteen met betrekking tot de dijkdoorbraak van 1945 ingemetseld: "Wieringermeer"/1945/17april-21 december", met een afbeelding van golven, polderland en glorende zon. Het centrale gevelvlak is geled in vier horizontale niveaus die van onder naar boven terugspringen. Het eerste niveau (dijkhoogte) bevat in het midden de toegang tot de machinehal: een niet oorspronkelijke toegangsdeur met aan weerszijden een smal venster met brede onderdorpel en drie rechthoekige stalen vensters met roedenverdeling en zware onderdorpels. Het tweede niveau bevat elf identieke staande stalen vensters met roedenverdeling ter verlichting van de machinehal. De vensters zijn van elkaar gescheiden door geornamenteerde betonnen penanten die een vlakke balk onder het bordes van het derde niveau dragen. Het derde niveau bestaat uit zeven vierkante metalen schotten waarachter zich de schakelruimtes bevinden. De schotten worden gescheiden door geornamenteerde betonnen penanten die uitspringen ten opzichte van het bovenliggende gevelvlak. Het vierde niveau is blind en ongeleed. De westzijde (polderzijde) heeft drie verdiepingen, begrensd door twee verticale uitspringende volumes van gelijke hoogte. Op de begane grond wordt het polderwater door drie betonnen waterlopen naar de zuigmonden van de pompen gevoerd. De waterlopen kunnen worden afgesloten door drie schuiven die vanaf het bordes ter hoogte van de bovenliggende machinehal worden bediend. De waterlopen zijn onderling verbonden met riolen. Het bordes staat via twee deuren in verbinding met de op de verdieping gelegen machinehal. De machinehal heeft evenals aan de oostzijde elf stalen vensters met roedenverdeling. Ook hier worden de vensters van elkaar gescheiden door betonnen penanten met afsluitend ornament. Boven de machinehal de tweede verdieping met schakel- en transformatorruimtes. De tweede verdieping heeft een terugliggend gevelvlak met vijf metalen schotten, van elkaar gescheiden door betonnen penanten met horizontaal ornament. Boven in het terugliggende gevelvlak van de tweede verdieping staat in de originele belettering LELY.

De zuidzijde (zijde Medemblik) bestaat uit drie verticale gevelvlakken van verschillende hoogte: links de zuidzijde van het verticale volume als genoemd bij de westzijde; centraal een hoger opgetrokken volume; rechts de zuidzijde van het verticale volume als genoemd bij de oostzijde.

Het linker gevelvlak heeft in de eerste bouwlaag een waterdichte deur, ter hoogte van de machinehal twee smalle vensters en ter hoogte van de schakelruimte vier smalle vensters. Het uitspringende en hogere centrale gevelvlak heeft een extra uitspringende voet vanwaar zeven ribben langs het gevelvlak loodrecht omhoog gaan, elk eindigend in een rechthoekige opening waarin oorspronkelijk de hoogspanningskabels waren bevestigd. De bevestigingspunten van de kabels zijn in een symmetrisch patroon geordend. Tussen de ribben bevinden zich stalen vensterstroken. Het rechter gevelvlak is het laagst. Het bevat ter hoogte van de schakelruimte vier smalle vensters en daarboven, in de oorspronkelijke belettering, de naam LELY.

De noordzijde bestaat uit drie verticale gevelvlakken van verschillende hoogte: links de noordzijde van het verticale volume als genoemd bij de oostzijde; in het midden de kopse noordzijde van het centrale volume (begane grond, machinehal en schakelruimtes) en rechts de noordzijde van het verticale volume als genoemd bij de westzijde. Het linker gevelvlak heeft ter hoogte van de machinehal twee smalle vensters en ter hoogte van de schakelruimte drie smalle vensters. Het uitspringende centrale gevelvlak heeft net als de zuidgevel een extra uitspringende voet waarboven zeven ribben opgaan met daartussen smalle stalen vensterstroken. De ribben gaan over in een groot terugliggend stalen meerruutsvenster van de directieruimte. Het centrale gevelvlak aan de noordzijde is lager dan het centrale gevelvlak aan de zuidzijde. Het rechter gevelvlak heeft in de eerste bouwlaag een waterdichte deur, ter hoogte van de machinehal twee smalle vensters en ter hoogte van de schakelruimte twee boven elkaar gelegen reeksen van drie smalle vensters. Daarboven in de oorspronkelijke belettering de naam LELY.

Waardering

Het gemaal Lely is van algemeen belang wegens architectuur- en cultuurhistorische waarde als historisch-functioneel hoofdonderdeel van het gemaalcomplex Lely.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Gemaal (M)

Functie

Gemaal(M3)